

12 Vapaaehtoistoimijat ja vertaistuki auttamisessa

vetäjä: professori Liisa Hokkanen, LaY

Ryhmä kokoontuu vain torstaina 15.2. klo 15.00—17.00, paikka ss4

- 15.00 *"Avauspuheenvuoro: Vapaaehtoisuus ja vertaisuus; havaintoja ja kysymyksiä"*
professori (ma.)Liisa Hokkanen, Lapin yliopisto
"Vertaisuus eroauttamisessa" tutkija, VTT Aino Kääriäinen, Kuopion yliopisto
"Naistyön tuottama osallisuus sosiaalityön käytännöissä" jatko-opiskelija Riikka Haahtela,
Tampereen yliopisto

Abstraktit

Aino Kääriäinen, tutkija, VTT
Kuopion yliopisto
aino.kaariainen@lsl.fi

Vertaisuus eroauttamisessa

Lastensuojelun Keskusliiton Neuvo-projektissa (2005-2009) on keskitytty erityisesti vertaisuuden hyödyntämiseen avio/avoeron kohdanneiden tukemisessa. Projektin tavoitteena on eron jälkeistä vanhemmuutta tukevien ja vanhempien keskinäistä sovinnollisuutta sekä yhteistoimintaa edistävien palvelujen ja työskentelytapojen kehittäminen.

Neuvo-projektissa vertaisuus, vertaistuki ja vapaaehtoistyö toteutuvat monin eri tavoin riippuen toimintamuodoista. Vertaisuus asiakkaiden välillä mahdollistuu ryhmämuotoisuuteen perustuvissa palveluissa. Kertaluontoisissa (Eroneuvo) tilaisuuksissa on paikalla koulutettuja vapaaehtoistyöntekijöitä, jotka ovat itse eronneita vanhempia. Asiakkaat ovat kokee neet hyvänä näiden vertaistukijoiden läsnäolon. Toinen palvelumuoto, ammatillisesti ohjattu vertaistukiryhmä (Vanhemman Neuvo) kokoontuu kerran viikossa, kahdeksan viikon ajan. Ryhmässä vanhemmat työstävät eron tuomia muutoksia sekä vanhemmuuden että lapsen näkökulmasta.

Olen tutkijana seurannut ja havainnoinut vuoden 2006 aikana 33 ryhmätilannetta sekä haastatellut 9 vanhempaa. Kirjallisia palautteita on kertynyt n. 50 kappaletta. Palveluihin osallistuvien kokemukset ovat olleet rohkaisevia. Vertaisilta saatu tuki, neuvot ja yhteiset keskustelut ovat poikkeuksetta saaneet osakseen kiitosta. Miksi vertaisuus vaikuttaa toimivalta auttamisen muodolta erotilanteessa? Mikä vertaisuudessa on sellaista, mitä viranomaistyöstä puuttuu? Miksi vertaiselta saatu tuki koetaan toimivampana kuin läheisiltä tai sukulaisilta saatu tuki?

Ryhmämuotoisiin palveluihin osallistuneet ovat todenneet vertaisten antavan heille uusia näkö-kulmia omaan tilanteeseensa. Muiden tekemät ratkaisut auttavat suhteuttamaan

omaa elämäntilannetta. Myös sukupuolittuneet käsitykset toisen vanhemman roolista saattavat muuttua.

Ongelmatilanteiden ja pulmien käsittely vertaisten kesken on kiinnostavaa. Ammatillisessa auttamistyössä pulmien kuuntelijasta tulee nopeasti myös neuvon antaja (Juhila 2000, 105). Vertaisten välillä kuunnellaan toisten pulmia ja jaetaan toki neuvoja, mutta tilanteesta puuttuu ase-maan tai ammattiin liittyvä autoritäärisyys. Neuvon antajan kanssa on lupa myös olla eri mieltä tai ainakaan hänen neuvojaan ei tarvitse ottaa niin vakavasti. Parhaimmillaan vertaisuus toimiikin silloin, jos neuvo tai toimintaohje esitetään omaan kokemukseen liittyvänä tarinana. ”No, mul-a oli toi sama tilanne, mutta meillä asia ratkaistiin niin, että ...”. Tällöin kuulija – neuvon vastaanottaja – kuuleekin vain rinnakkaisen tarinan, yhden mahdollisen ratkaisun ja voi ottaa siitä jotakin itselleen tai jättää ottamatta.

Ryhmämuotoisessa auttamisessa ja tukemisessa osallistujia kannustetaan kertomaan omia tarinoitaan ja kokemuksiaan. Tilanteeseen syntyy eräänlainen narratiivinen reflektioryhmä (ks. Ca-rey ja Russell 2006), jossa kuuntelijat ovat aidosti kiinnostuneita toistensa tarinoista ja koettavat myös tukea ja lohduttaa toisiaan. Erokriisissä ja eroon liittyvissä arkipäiväisissä hankaluuksissa näkö-alat usein kapeutuvat. Ryhmässä jaetut, vastaavan elämäntilanteen eläneiden kokemukset avaavat ajattelua. Erilaisten ratkaisumallien ja toisiin toimimisen mahdollisuuksien näkeminen tuo väistämättä tunteen myös valitsemisen mahdollisuuksista. Joka on voimauttava kokemus.

Avainsanat: avioero, avoero, vanhemmuus, vertaisuus, tukeminen.

Riikka Haahtela
Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos
33014 Tampere
e-mail: riikka.haahtela@uta.fi

NAISTYÖN TUOTTAMA OSALLISUUS SOSIAALITYÖN KÄYTÄNNÖISSÄ

Esitelmässäni paneudun sosiaalityön osallisuuskeskusteluihin ja esittelen niihin pohjautuvaa, alkuvaiheessa olevaa väitöskirjatutkimustani. Sosiaalityössä osallisuuskeskustelua voidaan lähestyä neljän käsitteen avulla. Inclusion -käsite liittyy sosiaalityön asiakkaan osaksi aktiivisen kansalaisen ideaalia. Tällaista sosiaalityötä ohjataan eurooppalaisen sosiaalipolitiikan ja kansallisen lainsäädännön avulla. Life politics -käsite liittyy sosiaalityön asiakkaan elämänpoliittiseen kumppanuuteen sosiaalityön järjestelmän kanssa. Postmoderni maailma tarjoaa sosiaalityön asiakkaalle uusia mahdollisuuksia, mutta samalla lisääntyviä riskejä ja kasvavaa epävarmuutta. Participation -käsite liittyy sosiaalityön asiakkaan osaksi täysivaltaisen kansalaisen ihannetta. Sosiaalityön asiakas voi yhteiskunnallisen osallistumisen kautta konstruktiiivisesti neuvotellen saavuttaa omat osallisuuden tunteuksensa. Empowerment -käsite liittyy sosiaalityön asiakkaan valtautumiseen, jonka avulla asiakkaat saavat vallan siirrettyä itselleen, samalla asiakkaiden valtautuminen haastaa myös sosiaalityön institutionaalisia rakenteita. Väitöskirjassani aion tutkia sitä, millaisia osallisuuden muotoja naistyö tuottaa sosiaalityön asiakkaille. Tällaiseksi kontekstiksi olen valinnut marginaalissa elävien ja asunnottomien naisten kanssa tehtävän sosiaalityön.

Kiinnostavaksi nousee se, millaisena sosiaalityön asiakkaiden osallisuus näyttäytyy kolmannen sektorin kontekstissa, jonka toiminnan ideologiana on yleensä kansalaislähtöisyys, vapaaehtoisuus ja yhteisöllisyys.